ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟ

ବିଶ୍ୱର କେତେକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଗ୍ରଗତି

(World - Some Major Developments)

ପ୍ରଥମ ପାଠ

ଏସିଆ ଓ ଆଫ୍ରିକାରେ ଉପନିବେଶବାଦ

(Colonisation in Asia and Africa)

ଉପନିବେଶର ଆକ୍ଷରିକ ଅର୍ଥ ହେଉଛି ବିଦେଶସ୍ଥ ଆବାସ। କୌଣସି ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରବାସୀମାନଙ୍କ ବସତି ସ୍ଥାପନକୁ ଏକ ସ୍ୱତ୍ୱାଧିକାରୀ ରାଜ୍ୟ ମନେ କରି ମାତୃ ଦେଶର ଲାଭ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଇବା ହେଉଛି ଉପନିବେଶବାଦ । ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟର ଉନ୍ନତି, ଆର୍ଥିକ ସମୃଦ୍ଧି, ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବିସ୍ତାର ଓ ଧର୍ମ ପ୍ରଚାର ଉପନିବେଶବାଦର ମୁଖ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା । ଉପନିବେଶବାଦ ପ୍ରଥମେ ଷୋଡ଼ଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ଇଉରୋପୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରେ ନିଜ ଦେଶର ଉପନିବେଶମାନ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ସେମାନେ ଏସିଆ ଓ ଆଫ୍ରିକାକୁ ମୁଖ୍ୟତଃ ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆସିଥିଲେ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ବାଣିଜ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ରମାନ ଖୋଲି ଏକଚାଟିଆ ବାଣିଜ୍ୟ କାରବାର କରିବା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କଲେ । ବାଣିଜ୍ୟିକ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରିବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କଳହ ଲାଗି ରହିଲା । ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଉପନିବେଶବାଦ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷଭାଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଲିଥିଲା । ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷବେଳକୁ ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପନ ଓ ଔପନିବେଶିକ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତାର ପୁନରୁତ୍ଥାନ ହେଲା । ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର ସାମାଜିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ଅବସ୍ଥା ଉପନିବେଶବାଦର ବିକାଶ ପାଇଁ ସହାୟକ ହେଲା । ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ ପରିସ୍ଥିତିର ଫାଇଦା ନେଇ ନିଜର ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ସୁହାଉଥିବା ଅଞ୍ଚଳକୁ ଜୟକଲେ ଏବଂ ବିଜିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପନ କଲେ । ଉପନିବେଶବାଦର ଏହି ନୂତନ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଥିଲା ଔପନିବେଶିକ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ । ଏହା ୧୯୧୪ ମସିହାରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିବା ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ଏକ ପ୍ରମୁଖ କାରଣ ହୋଇଥିଲା ।

ଏସିଆ ଓ ଆଫ୍ରିକାରେ ଉପନିବେଶବାଦର କାରଣ :

(୧) ଭୌଗୋଳିକ ଆବିଷ୍କାର:

ପଞ୍ଚଦଶ ଓ ଷୋଡ଼ଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଭୌଗୋଳିକ ଆବିଷ୍କାର ଫଳରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଅନେକ ନୂତନ ଅଞ୍ଚଳର ସନ୍ଧାନ ମିଳିଲା । ଇଉରୋପୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କରୁ ଏସିଆ ଓ ଆଫ୍ରିକା ମହାଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶକୁ ଜଳପଥ ଓ ସ୍ଥଳପଥ ଆବିଷ୍କୃତ ହେଲା । ଫଳରେ ଦେଶମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯାତାୟାତ ଓ ଯୋଗାଯୋଗର ଅଧିକ ସୁବିଧା ହେଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶ ଅନ୍ୟ ଦେଶ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ କଲେ । ଭୌଗୋଳିକ ଅନୁସନ୍ଧାନକାରୀମାନେ ନୂତନ ଭାବେ ଆବିଷ୍କୃତ ଅଞ୍ଚଳରେ ବ୍ୟବସାୟିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ଲାଭ ପାଇଁ ଅନୁକୂଳ ପରିସ୍ଥିତି ଥିବା କଥା ସେମାନଙ୍କ ବିବରଣୀରେ ଉଲ୍ଲେଖ କଲେ । ଏହିପରି ଭାବରେ ଭୌଗୋଳିକ ଆବିଷ୍କାର ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ପଥ ପ୍ରଦର୍ଶନ କଲା ।

ତୁମ ପାଇଁ କାମ:

ପଞ୍ଚଦଶ ଓ ଷୋଡ଼ଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଭୌଗୋଳିକ ଆବିଷ୍କାରଗୁଡ଼ିକର ସେମାନଙ୍କ ଆବିଷ୍କାରକଙ୍କ ନାମ ସହ ଏକ ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କର ।

(୨) ଲାଭଜନକ ବ୍ୟବସାୟର ସୁବିଧା:

ଏସିଆ ମହାଦେଶ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଭାରତ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେତୋଟି ଦେଶରେ ଅନେକ ଲାଭଦାୟକ ସାମଗ୍ରୀ ଉପଲବ୍ଧ ହେଉଥିଲା । ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ମସଲା, ଚାହା, କାର୍ପାସ ବସ୍ତ୍ର, ରେଶମ, ସୁନା, ମୁକ୍ତା, ପ୍ରାକୃତିକ ଔଷଧ, ଚୀନାମାଟିର ପାତ୍ର ଏବଂ ଇବୋନୀକାଠ ମୁଖ୍ୟ ଥିଲା । ଏହି ସାମଗ୍ରୀଗୁଡ଼ିକୁ ଏସିଆର ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରୁ ସଂଗ୍ରହ କରି ଇଉରୋପୀୟ ବ୍ୟବସାୟୀମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଦେଶରେ ବିକ୍ରୟ କରି ପ୍ରଚୁର ଲାଭ କଲେ । ସେହିପରି ଆଫ୍ରିକା ମହାଦେଶର ସୁନା, ହୀରା, ତମ୍ବା, ମୂଲ୍ୟବାନ କାଠ, ହାତୀଦାନ୍ତ, ରବର ଓ ୟୁରାନିୟମ୍ ପ୍ରଭୃତି ଦ୍ରବ୍ୟ ଇଉରୋପୀୟ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଲାଭବାନ୍ କଲା । ଆଫ୍ରିକାରେ ଦାସ ବ୍ୟବସାୟ ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ଲାଭଦାୟକ ଥିଲା । ଇଉରୋପୀୟ ଦାସ ବ୍ୟବସାୟୀମାନେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମାସରେ ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ଆଫ୍ରିକୀୟଙ୍କୁ ଦାସ ଭାବରେ ଆମେରିକାକୁ ରପ୍ତାନୀ କରି ବହୁତ ଲାଭବାନ ହେଲେ । ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ୍, ସ୍ପେନ୍, ହଲାଣ୍ଡ, ଫ୍ରାନ୍ସ ପ୍ରଭୃତି ଇଉରୋପୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ରଗଣ ଏସିଆ ଓ ଆଫ୍ରିକାରେ ଲାଭଜନକ ବ୍ୟବସାୟ ଦ୍ୱାରା ଆକର୍ଷିତ ହୋଇ ସେଠାରେ ଉପନିବେଶମାନ ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ତୀବ୍ର ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତାରେ ଲାଗିପଡ଼ିଲେ ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ନିଜ ଜନ୍ମଭୂମି ଛାଡ଼ି ଓ ନିଜର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ କିଛି ଅର୍ଥ ବିନିମୟରେ ଆଜୀବନ ବିକ୍ରୟ କରି ବିଦେଶକୁ ଗୋଲାମି କରିବାକୁ ଯାଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ କ୍ରୀତଦାସ କୁହାଯାଉଥିଲା ।

(୩) ଶିଳ୍ପ ବିପ୍ଳବ :

ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରଥମ ଭାଗରୁ ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନେକ ନୂତନ ଯନ୍ତ୍ରର ଉଦ୍ଭାବନ ହେଲା । ସେହି ଯନ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ କଳ କାରଖାନାମାନଙ୍କରେ ଅଳ୍ପ ଶ୍ରମ ଓ ସ୍ୱଳ୍ପ ସମୟ ବିନିମୟରେ ଦୈନନ୍ଦିନ ବ୍ୟବହୃତ ଦ୍ରବ୍ୟମାନଙ୍କ ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧି ଯୋଗୁଁ ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବନଯାପନରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଲା । ଏହାକୁ ଶିଳ୍ପ ବିପ୍ଳବ କୁହାଯାଏ । ଏହା ଇଂଲାଣ୍ଡରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ଶିଳ୍ପ ବିପ୍ଳବ ଫଳରେ ବିଭିନ୍ନ ଜିନିଷର ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । ନିଜ ଦେଶରେ ଚାହିଦାଠାରୁ ଉତ୍ପାଦିତ ଦ୍ରବ୍ୟର ପରିମାଣ ଅଧିକ ହେବାରୁ ଓ ସ୍ୱଳ୍ପ ମଜୁରି ଯୋଗୁଁ ଅଧିକାଂଶ ଲୋକଙ୍କ କ୍ରୟ କରିବା କ୍ଷମତା ଦୁର୍ବଳ ଥିବାରୁ ଅଧିକ ଉତ୍ପାଦିତ ଦ୍ରବ୍ୟର ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ଦେଶ ବାହାରେ ବଜାରର ଆବଶ୍ୟକତା ପଡ଼ିଲା । ସେ ସମୟରେ ଏସିଆ ଓ ଆଫ୍ରିକାରେ ଶିଳ୍ପ ବିପ୍ଳବ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ସେଠାରେ ଉତ୍ପାଦିତ ଦ୍ରବ୍ୟର ପରିମାଣରେ କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ତା'ଛଡ଼ା ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦେଶରେ ଉତ୍ପାଦିତ ହେଉଥିବା କେତେକ ଦ୍ରବ୍ୟ ଏ ଦୁଇ ମହାଦେଶରେ ଉତ୍ପାଦିତ ହେଉ ନ ଥିଲା । ଫଳରେ ବିନା ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ଇଉରୋପୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ଦେଶର ଚାହିଦାଠାରୁ ଅଧିକ ଉତ୍ପାଦିତ ଦ୍ରବ୍ୟର ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ଏସିଆ ଓ ଆଫ୍ରିକାରେ ବଜାର ସୃଷ୍ଟି କରିବା ସହଜ ହେଲା । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଇଉରୋପୀୟ ଦେଶଗୁଡ଼ିକର ଶିଳ୍ପ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଥିବା କଞ୍ଚାମାଲ ଯଥା କୋଇଲା, ଲୁହା, ଟିଣ, ସୁନା, ତମ୍ବା, ତୈଳ ପ୍ରଭୃତି ଏସିଆ ଓ ଆଫ୍ରିକାରେ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ଉପଲବ୍ଧ ହେଉଥିଲା ।

ତୁମ ପାଇଁ କାମ :

ଶିଳ୍ପ ବିପ୍ଳବ ସମୟରେ ଉଦ୍ଭାବିତ ଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକର ଉଦ୍ଭାବକଙ୍କ ନାମ ଓ ଉଦ୍ଭାବନ ସମୟର ଏକ ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କର ।

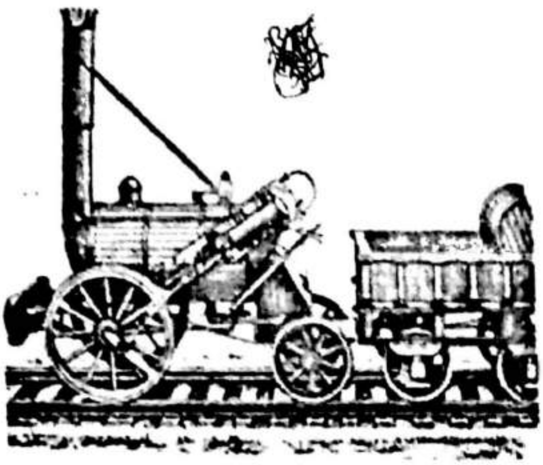

(ପ୍ରଥମ ବାଷ୍ପଚାଳିତ ଇଞ୍ଜିନ)

(୪) ପରିବହନ ଓ ଯୋଗାଯୋଗରେ ଉନ୍ନତି :

ବାଷ୍ପୀୟ ଜାହାଜର ଉଦ୍ଭାବନ ଦ୍ୱାରା ଇଉରୋପୀୟ ଦେଶମାନଙ୍କରୁ ଜଳପଥରେ ଏସୀୟ ଓ ଆଫ୍ରିକୀୟ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଜିନିଷପତ୍ର ପରିବହନ କରିବା ସହଜ ଓ ଶୀଘ୍ର ହେଲା । ଜଳପଥ, ସ୍ଥଳପଥ ଓ ରେଳପଥ ନିର୍ମାଣ ଫଳରେ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଅଞ୍ଚଳରୁ କଞ୍ଚାମାଲ ପରିବହନ କରିବା ଏବଂ ଉତ୍ପାଦିତ ଦ୍ରବ୍ୟର ରପ୍ତାନୀ ବା ଆମଦାନୀ ପାଇଁ ସୁବିଧା ହେଲା ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରଥମ ଭାଗରେ ଇଂଲାଣ୍ଡର ବୈଜ୍ଞାନିକ ନିଉ କମେନ୍ ବାଷ୍ପୀୟ ଇଞ୍ଜିନ୍ ଉଦ୍ଭାବନ କଲେ । ୧୭୬୯ ମସିହାରେ ଜେମ୍ସ୍ ୱାଟ୍ ଏହାକୁ ଅଧିକ ଉନ୍ନତ କଲେ । ୧୮୧୪ ମସିହାରେ ଜର୍ଜ ଷ୍ଟିଫେନ୍‌ସନ୍ ପ୍ରଥମ ବାଷ୍ପ ଚାଳିତ ରେଳ ଇଞ୍ଜିନ୍ ନିର୍ମାଣ କଲେ ଏବଂ ୧୮୩୦ ମସିହାରେ 'ରକେଟ୍' ନାମକ ପ୍ରଥମ ରେଳଗାଡ଼ି ଲିଭରପୁଲଠାରୁ ମାଞ୍ଚେଷ୍ଟର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଲିଥିଲା । ୧୮୩୮ ମସିହାରେ ବାଷ୍ପୀୟ ଶକ୍ତି ଚାଳିତ ଦୁଇଟି ଜାହାଜ ଆଟ୍‌ଲାଣ୍ଟିକ୍ ମହାସାଗର ଅତିକ୍ରମ କରିଥିଲା ।

(୫) ଦୁର୍ବଳ ଶାସନ:

ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଏସିଆ ଓ ଆଫ୍ରିକା ମହାଦେଶ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଶାସନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁର୍ବଳ ଥିଲା । ଅନେକ ଜାତୀୟରାଷ୍ଟ୍ର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ନୂତନ ଶାସନ ପଦ୍ଧତିର କୌଣସି ପ୍ରଭାବ ଏ ଦୁଇ ମହାଦେଶର ଦେଶମାନଙ୍କ ଉପରେ ପଡ଼ି ନ ଥିଲା । ସେଠାରେ ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ଶାସନ ଚାଲିଥିଲା ଓ ସେ ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକମାନେ ସ୍ଥାନୀୟ ମୁଖ୍ୟଙ୍କ ପ୍ରତି ଆନୁଗତ୍ୟ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥିଲେ । ଅଧିକନ୍ତୁ ଏସିଆ ଓ ଆଫ୍ରିକାର ଦେଶଗୁଡ଼ିକ ଉନ୍ନତ ଧରଣର ଯୁଦ୍ଧାସ୍ତ୍ର ନିର୍ମାଣ କରିପାରି ନ ଥିଲେ । ଫଳରେ ଇଉରୋପୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ ସହଜରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧରେ ଜୟ କରିପାରୁଥିଲେ । ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ଏସିଆ ଓ ଆଫ୍ରିକାର ଲୋକମାନେ ସ୍ୱଳ୍ପ ପାରିଶ୍ରମିକ ମିଳିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଇଉରୋପୀୟ ସୈନ୍ୟବାହିନୀରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ବା ବିଦେଶରେ ଅବସ୍ଥିତ କାରଖାନାମାନଙ୍କରେ କାମ କରିବାକୁ ଚାଲିଯାଉଥିଲେ । ଫଳରେ ଏହି ଦୁଇ ମହାଦେଶର ସୈନ୍ୟବାହିନୀର ଲୋକବଳ ଦୁର୍ବଳ ହେଲା ।

(୬) ଧର୍ମ ଓ ସଂସ୍କୃତିର ପ୍ରଚାର:

ଉପନିବେଶବାଦ ଦ୍ୱାରା ପଛୁଆ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଂସ୍କୃତି ଓ ଧର୍ମର ସମ୍ପର୍କରେ ଆସି ଅଧିକ ଉନ୍ନତ ଜୀବନଯାପନ କରିବେ ବୋଲି କେତେକ ଇଉରୋପୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ର ପ୍ରଚାର କଲେ । ଉପନିବେଶସ୍ଥିତ ଅନୁନ୍ନତ ଅଧିବାସୀଙ୍କ ଜୀବନ ଜୀବିକା ବା ଶିକ୍ଷା ଓ ସଂସ୍କୃତିର ଉନ୍ନତି କରିବା ଉଚ୍ଚତର ଜାତିର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ସେମାନେ ଚିନ୍ତା କଲେ । ଏସିଆ ଓ ଆଫ୍ରିକା ମହାଦେଶର ମୂଳ ଅଧିବାସୀଙ୍କୁ ଏହି ଇଉରୋପୀୟ ଉପନିବେଶବାଦୀଗଣ ଅନୁନ୍ନତ ଓ ଅନଗ୍ରସର ମଣିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ସଭ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତିସମ୍ପନ୍ନ କରିବା ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଦେଶରେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଧର୍ମ ପ୍ରଚାର କରିବା ଇଉରୋପୀୟମାନଙ୍କ ନୈତିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ମନେ କରି ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ଆଗ୍ରହୀ ହେଲେ ।

(୭) ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନୁକୂଳ ପରିସ୍ଥିତି:

ଏସିଆ ଓ ଆଫ୍ରିକାର ସାମରିକ ବା ବାଣିଜ୍ୟିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଓ ଅବସ୍ଥିତି ଅନେକ ଇଉରୋପୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କୁ ସେଠାରେ ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ଆକୃଷ୍ଟ କଲା । ଏସିଆ ଓ

ଆଫ୍ରିକାର ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଶିଳ୍ପୀ ଓ କାରିଗରମାନେ ଅନୁନ୍ନତ ପଦ୍ଧତିରେ ବିଭିନ୍ନ ସାମଗ୍ରୀ ନିର୍ମାଣ କରୁଥିବାରୁ ଲୋକଙ୍କ ଆବଶ୍ୟକ ଚାହିଦା ମେଣ୍ଟାଇପାରିଲେ ନାହିଁ । ଫଳରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଇଉରୋପୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ଯନ୍ତ୍ର ତିଆରି ସାମଗ୍ରୀ ଉପରେ ଅଧିକ ନିର୍ଭର କରିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ଏହାର ସୁଯୋଗ ନେଇ ଇଉରୋପୀୟମାନେ ଏ ଦୁଇ ମହାଦେଶରେ ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ଅଧିକ ଉତ୍ସାହିତ ହେଲେ । ଏସିଆ ଓ ଆଫ୍ରିକାରେ ଅଳ୍ପ ପାରିଶ୍ରମିକରେ ଇଉରୋପୀୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଖଣି କାରଖାନାରେ କାମ କରିବା ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟାରେ ମାନବସମ୍ବଳ ଉପଲବ୍ଧ ହେଉଥିଲା ।

ଏସିଆରେ ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପନ :

ଭାରତରେ ଉପନିବେଶ :

ପର୍ତ୍ତୁଗାଲର ବିଶିଷ୍ଟ ନାବିକ ଭାସ୍କୋଡ଼ାଗାମାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ୧୪୯୮ ରେ ଭାରତକୁ ଜଳପଥ ଆବିଷ୍କୃତ ହେବା ଫଳରେ ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜ୍‌ମାନେ (ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ୍‌ର ଅଧିବାସୀ) ପ୍ରଥମେ ଭାରତ ସହିତ ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ ଆରମ୍ଭ କଲେ ଏବଂ ଉପନିବେଶ

(ଭାସ୍କୋଡ଼ାଗାମା)

ସ୍ଥାପନ କଲେ । ୧୪୯୭ ମସିହାରେ ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ୍‌ର ରାଜଧାନୀ ଲିସ୍‌ବନ୍‌ଠାରୁ ଚାରିଟି ଜାହାଜ ସହିତ ଭାସ୍କୋଡ଼ାଗାମା ଜଳଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ଆଫ୍ରିକାର ପଶ୍ଚିମ ଉପକୂଳ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଯାଇ ଉତ୍ତମାଶା ଅନ୍ତରୀପରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେଠାରୁ ଉତ୍ତର ଦିଗରେ ଗତି କରି ଜଣେ ଅରବ୍ ନାବିକଙ୍କ ସହାୟତାରେ ଭାରତ ମହାସାଗରରେ ଯାତ୍ରା କଲେ ଏବଂ ୧୪୯୮ ମେ ୨୦ ତାରିଖରେ ଭାରତର ମାଲାବାର ଉପକୂଳସ୍ଥ କାଲିକଟ୍ ବନ୍ଦରଠାରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲେ । ଏହା ଇଉରୋପରୁ ଭାରତକୁ ସିଧାସଳଖ ଜଳପଥ ଆବିଷ୍କାର କଲା ଏବଂ ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜ୍ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଇଉରୋପୀୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଭାରତରେ ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ସୁଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି କଲା ।

> **ତୁମ ପାଇଁ କାମ :**
>
> *ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜ୍‌ମାନେ ଭାରତରେ ସ୍ଥାପନ କରିଥିବା ଉପନିବେଶଗୁଡ଼ିକ ଭାରତ ମାନଚିତ୍ରରେ ଦର୍ଶାଅ । ସବୁଠାରୁ ଶେଷରେ ମୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜ୍ ଉପନିବେଶର ନାମ ଓ ମୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ତାରିଖ ଉଲ୍ଲେଖ କର ।*

ପରେ ପରେ ଡଚ୍ (ହଲାଣ୍ଡର ଅଧିବାସୀ), ଡେନ୍ (ଡେନ୍‌ମାର୍କର ଅଧିବାସୀ), ଫରାସୀ (ଫ୍ରାନ୍ସର ଅଧିବାସୀ) ଓ ଇଂରେଜ ପ୍ରଭୃତି ଇଉରୋପୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ରଗଣ ଭାରତରେ ଉପନିବେଶମାନ ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ କ୍ରମେ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା ଓ କଳହରେ ଲିପ୍ତ ରହିଲେ । ଶେଷରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବିତାଡ଼ିତ କରି ଇଂରେଜମାନେ ଇଷ୍ଟ ଇଣ୍ଡିଆ କମ୍ପାନୀ ଜରିଆରେ ଭାରତର କେତେକ ସମୁଦ୍ର ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳକୁ ସେମାନଙ୍କ ଶାସନ ଅଧୀନକୁ ଆଣିଥିଲେ ।

(ବ୍ରିଟିଶ୍ ଇଷ୍ଟଇଣ୍ଡିଆ କମ୍ପାନୀର ମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ)

୧୮୫୭ ମସିହାର ବିଦ୍ରୋହ ପରେ ଭାରତ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଶାସନର ଅଧୀନରେ ରହିଲା । କିନ୍ତୁ ତା' ପରେ ପରେ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ଅସହ୍ୟ ଶୋଷଣ

ନୀତିଯୋଗୁଁ ଭାରତରେ ଦେଶାତ୍ମବୋଧ ଓ ସାମଗ୍ରିକ ଜାତୀୟତା ଜାଗ୍ରତ ହେଲା ଓ ଦେଶବାସୀ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ କବଳରୁ ମୁକ୍ତ ହେବା ପାଇଁ ସଂଗ୍ରାମ ଜାରି ରଖିଲେ । ୧୮୫୭ ମସିହାର ବିଦ୍ରୋହକୁ ଭାରତର ପ୍ରଥମ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ କୁହାଯାଏ । ଇଷ୍ଟ ଇଣ୍ଡିଆ କମ୍ପାନୀର ରବର୍ଟ କ୍ଲାଇବ୍‌ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ୧୭୫୭ ମସିହାର ପଲାସୀ ଯୁଦ୍ଧରେ ବଙ୍ଗଳାର ନବାବ ସିରାଜ ଉଦ୍ଦୌଲା ପରାସ୍ତ ହେବା ପରଠାରୁ ୧୯୪୭ ମସିହାରେ ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଥମେ ବଙ୍ଗଳା ଓ ପରେ ସମଗ୍ର ଭାରତ ଏକ ଶତ ନବେ ବର୍ଷ ବ୍ୟାପି ଇଂଲାଣ୍ଡର ଏକ ଉପନିବେଶ ଭାବେ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ଶାସନ ଅଧୀନରେ ରହିଥିଲା ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

୧୭୫୭ ମସିହା ଜୁନ୍‌ମାସ ୨୩ ତାରିଖରେ ପଶ୍ଚିମ ବଙ୍ଗର ଭାଗୀରଥୀ ନଦୀ କୂଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ପଲାସୀ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଏକ ଆମ୍ବତୋଟାରେ ବ୍ରିଟିଶ୍ ଇଷ୍ଟ ଇଣ୍ଡିଆ କମ୍ପାନୀ ଓ ବଙ୍ଗଳାର ନବାବଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଥିବା ଯୁଦ୍ଧ ପଲାସୀ ଯୁଦ୍ଧ ନାମରେ ଖ୍ୟାତ । ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ବିଜୟ ଭାରତରେ ଇଂରେଜ ଶାସନର ଭିତ୍ତି ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲା ।

ଚୀନ୍‌ରେ ଇଂଲାଣ୍ଡର ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର :

ଇଂରେଜମାନେ ଚୀନ୍‌ରୁ ଚା' ଓ ରେଶମ କ୍ରୟ କରି ଇଉରୋପରେ ବିକ୍ରୟ କରୁଥିଲେ କିନ୍ତୁ ଚୀନ୍‌ରେ ଇଂଲାଣ୍ଡର ଉତ୍ପାଦିତ ଦ୍ରବ୍ୟ ବିକ୍ରୟ ହୋଇପାରୁ ନ ଥିଲା । ଇଂରେଜମାନେ ଭାରତରେ ଅଫିମ ଚାଷ କରି ଚୀନ୍ ସହିତ ବେଆଇନ୍ ଅଫିମ ବ୍ୟବସାୟ କଲେ । ଚୀନ୍ ଏକ ଅଫିମ ବୋଝେଇ ଜାହାଜକୁ ଜବତ କରି ସମସ୍ତ ଅଫିମକୁ ନଷ୍ଟ କରିଦେଲା । ଫଳରେ ୧୮୩୯ ମସିହାରେ ଇଂଲାଣ୍ଡ ଚୀନ୍ ବିରୋଧରେ ଯୁଦ୍ଧ କଲା ଏବଂ ତାକୁ ଅକ୍ଲେଶରେ ପରାସ୍ତ କଲା । ଏହି ଯୁଦ୍ଧକୁ "ଅଫିମ ଯୁଦ୍ଧ" କୁହାଯାଏ । ଯୁଦ୍ଧ ପରେ ଚୀନ୍ ଇଂଲାଣ୍ଡକୁ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦେଲା; ଇଂରେଜ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ପାଇଁ ଦୁଇଟି ପରିବର୍ତ୍ତେ ପାଞ୍ଚଟି ବନ୍ଦର ଖୋଲିଲା ଏବଂ ହଙ୍ଗକଙ୍ଗ୍ ଦ୍ୱୀପ ଇଂଲାଣ୍ଡକୁ ହସ୍ତାନ୍ତର କଲା ।

ଚୀନ୍‌ର ବିଭାଜନ:

କୋରିଆ ଉପରେ ଜାପାନ୍ ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରିବା ଫଳରେ ଜାପାନ୍ ଓ ଚୀନ୍ ମଧ୍ୟରେ ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା । ଏଥିରେ ଚୀନ୍ ପରାସ୍ତ ହୋଇ କୋରିଆକୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରଦାନ କଲା ଏବଂ ଜାପାନ୍‌କୁ ଫର୍ମୋଜା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦ୍ୱୀପ ସମର୍ପଣ କରିବା ସହ ଶହେ ପଚାଶ ଲକ୍ଷ ଡଲାର କ୍ଷତି ପୂରଣ ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲା ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ପୁରାତନ ନାମ	*ବର୍ତ୍ତମାନ ନାମ*
ଫର୍ମୋଜା	*ତାଇୱାନ୍*
ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ୍ ଗିନି	*ଗିନି ବିସାଉ*
ହଲାଣ୍ଡ	*ନେଦରଲାଣ୍ଡସ୍*
ଟୋଗୋଲାଣ୍ଡ	*ଟୋଗୋ*
ମାଳୟ	*ମାଲୟେସିଆ*
ବର୍ମା	*ମିଆଁମାର*
କନ୍‌ଷ୍ଟାଣ୍ଟିନୋପଲ୍	*ଇସ୍ତାନ୍‌ବୁଲ୍*
ରୋଡ୍ସେସିଆ	*ଜିମ୍ବାବ୍ୱେ*
ପର୍ସିଆ ବା ପାରସ୍ୟ	*ଇରାନ୍*
ବେଚୁଆନାଲାଣ୍ଡ	*ବୋତ୍ସ୍ୱାନା*
ମେସୋପଟାମିଆ	*ଇରାକ୍*
ବସୁଟୋଲାଣ୍ଡ	*ଲେସୋଥୋ*
ବେଲ୍‌ଜିଆନ୍ କଙ୍ଗୋ	*କଙ୍ଗୋ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର*
ଜାଞ୍ଜିବାର ଓ ଟାଙ୍ଗାନାଇକା	*ଟାଞ୍ଜାନିଆ*
ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଉପକୂଳ	*ଘାନା*
ଫରାସୀ କଙ୍ଗୋ	*କଙ୍ଗୋ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର*
ନ୍ୟାସାଲାଣ୍ଡ	*ମାଲାୱି*
ଦାହୋମେ	*ବେନିନ୍*
ରୁଆଣ୍ଡା-ଉରୁଣ୍ଡି	*ବୁରୁଣ୍ଡି ଓ ରୁଆଣ୍ଡା*
ଫରାସୀ ସୁଦାନ୍	*ମାଲି*
ଫରାସୀ ସୋମାଲିଲାଣ୍ଡ	*ଜିବୌତି*
ଉପର ଭୋଲ୍‌ଟା	*ବୁର୍କିନା ଫାସୋ*
ବ୍ରିଟିଶ୍-ଇଟାଲୀୟ ସୋମାଲିଲାଣ୍ଡ	*ସୋମାଲିଆ / ସୋମାଲିଲାଣ୍ଡ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର*
ଆବିସିନିଆ	*ଇଥିଓପିଆ*

ଏହି କ୍ଷତି ପୂରଣ ଦେବାପାଇଁ ଚୀନ୍‌କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରି ଜର୍ମାନୀ, ରୁଷିଆ, ଫ୍ରାନ୍ସ ଓ ଇଂଲାଣ୍ଡ ଚୀନ୍‌କୁ ଭାଗ ଭାଗ କରି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ପରିସର ବାଣ୍ଟିନେଲେ । ଜର୍ମାନୀ କିଆଓଚାଓ ଉପସାଗର ଏବଂ ସାଣ୍ଟୁଙ୍ଗ ଓ ହୋୟାଙ୍ଗ ହୋ ଉପତ୍ୟକାରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅଧିକାର ପାଇଲା । ରୁଷିଆ ମାଞ୍ଚୁରିଆରେ ରେଳପଥ ନିର୍ମାଣର ଅଧିକାର ସହିତ ଲିଆଓତୁଙ୍ଗ ଉପଦ୍ୱୀପ ପାଇଲା । ଫ୍ରାନ୍ସ କ୍ୱାଙ୍ଗଚାଓ ଉପସାଗର ଓ ଚୀନ୍‌ର ତିନୋଟି ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟ ପ୍ରଦେଶରେ ବ୍ୟାପକ ଅଧିକାର ପାଇଲା । ଇଂଲାଣ୍ଡ ୟାଙ୍ଗ୍‌ସି ଉପତ୍ୟକାରେ ପ୍ରଭାବ ବ୍ୟତୀତ ୱିହିଭି ଲାଭ କଲା । ଚୀନ୍‌ର ଏହି ବିଭାଜନକୁ "ଚୀନା ତରଭୁଜର କର୍ତ୍ତନ" (Cutting of the Chinese Melon) ଭାବେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି ।

ହଲାଣ୍ଡର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବିସ୍ତାର:

ଶ୍ରୀଲଙ୍କା ପ୍ରଥମେ ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ୍ ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ହଲାଣ୍ଡ ଏବଂ ଇଂଲାଣ୍ଡ ଦ୍ୱାରା ଅଧିକୃତ ହେଲା । ସିଙ୍ଗାପୁର ସମେତ ମାଳୟକୁ ଡଚମାନେ ଇଂଲାଣ୍ଡକୁ ଦେଇଦେବା ଦ୍ୱାରା ଦୂର ପ୍ରାଚ୍ୟର ସମସ୍ତ ବ୍ୟବସାୟ ଇଂଲାଣ୍ଡର ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ରହିଲା । ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ଓ ତା'ର ଚାରିପଟରେ ଥିବା ଦ୍ୱୀପଗୁଡ଼ିକ କ୍ରମେ ଡଚ୍ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ରହିଲା । ୧୮୭୫ ମସିହା ପରେ ହଲାଣ୍ଡ ମୋଲୁକା ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜ ଉପରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବିସ୍ତାର କଲା ।

ଇଣ୍ଡୋଚୀନ୍‌ରେ ଫ୍ରାନ୍ସର ସଫଳତା:

ଦକ୍ଷିଣ ପୂର୍ବ ଏସିଆର ଲାଓସ୍, କାମ୍ବୋଡ଼ିଆ ଓ ଭିଏତ୍‌ନାମ ଅଞ୍ଚଳ ମୋଟାମୋଟି ଭାବେ ଇଣ୍ଡୋ-ଚୀନ୍ ଭାବରେ ପରିଚିତ । ଫ୍ରାନ୍ସ ଇଣ୍ଡୋ-ଚୀନ୍‌ରେ ନିଜର ବ୍ୟବସାୟ ପ୍ରସାର ଉଦ୍ୟମରେ ସଫଳ ହୋଇ ଇଣ୍ଡୋ-ଚୀନ୍‌ର ସର୍ବେସର୍ବା ହେଲା । କ୍ରମେ ଉଲ୍ଲିଖିତ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକୁ ଏକାଠି କରାଯାଇ ଜଣେ ଫରାସୀ ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଜେନେରାଲ୍‌ଙ୍କ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ରଖାଗଲା ।

> *ତୁମ ପାଇଁ କାମ :*
>
> *ଏସିଆ ମାନଚିତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଇଣ୍ଡୋଚୀନ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଦେଶଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରଦର୍ଶନ କର ।*

ଇଂଲାଣ୍ଡର ବର୍ମା ଅଧିକାର :

ବର୍ମା ତୋନ୍‌କିନ୍ ଠାରୁ ମାଣ୍ଡାଲୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରେଳପଥ ନିର୍ମାଣ କରିବାକୁ ୧୮୮୦ ମସିହାରେ ଫ୍ରାନ୍ସ ସରକାରଙ୍କୁ ଅଧିକାର ଦେଲା । ଫ୍ରାନ୍ସର ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବିସ୍ତାର ଆଶଙ୍କା କରି ଇଂଲାଣ୍ଡ ଏହାର ବିରୋଧ କଲା ଓ ବର୍ମା ବିରୋଧରେ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କଲା । ଇଂଲାଣ୍ଡ ବର୍ମାକୁ ପରାସ୍ତ କରି ତାହାକୁ ୧୮୮୬ ମସିହାରେ ଭାରତ ସହ ମିଶାଇ ବିରାଟ ଇଂରେଜ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ପରିଣତ କଲା ।

ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକା ଅଧୀନରେ ଫିଲିପାଇନ୍ସ :

କ୍ୟୁବା ଓ ଫିଲିପାଇନ୍ସ ସ୍ପେନୀୟ ଶାସନ ବିରୋଧରେ ବିଦ୍ରୋହ କଲେ । ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକା ସ୍ପେନ୍ ବିରୋଧରେ ଯୁଦ୍ଧ କରି ତାକୁ ପରାସ୍ତ କଲା ଏବଂ କ୍ୟୁବା ଓ ଫିଲିପାଇନ୍ସକୁ ନିଜ ଅଧୀନକୁ ଆଣିଲା । ଏହାର ବିରୋଧ କରି ଫିଲିପିନୋମାନେ (ଫିଲିପାଇନ୍ସର ଅଧିବାସୀ) ଆମେରିକା ବିରୋଧରେ ବିଦ୍ରୋହ କଲେ କିନ୍ତୁ ଆମେରିକା ବିଦ୍ରୋହକୁ ଦମନ କରିଥିଲା । ଫିଲିପାଇନ୍ସ ଆମେରିକା ଅଧୀନରେ ଦୀର୍ଘକାଳ ବ୍ୟାପି ଏକ ଉପନିବେଶ ରୂପେ ରହିଥିଲା ।

ଇଂଲାଣ୍ଡର ତିବ୍ବତ ଓ ଇରାନ୍ ଅଧିକାର:

କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଏସିଆ, ଇରାନ୍, ଆଫଗାନିସ୍ତାନ ଓ ତିବ୍ବତ ଉପରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଅଧିକାର ପାଇଁ ଇଂଲାଣ୍ଡ ଓ ରୁଷିଆ ପରସ୍ପରର ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ଥିଲେ । ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗରେ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଏସିଆର ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ଅଞ୍ଚଳ ଅଧିକାର କରିବାରେ ରୁଷିଆ ସଫଳ ହେଲା । ୧୯୦୭ ମସିହାର ଏକ ରାଜିନାମା ଅନୁଯାୟୀ ଦକ୍ଷିଣ ଇରାନ୍ ଇଂଲାଣ୍ଡର ଓ ଉତ୍ତର ଇରାନ୍ ରୁଷିଆର କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱାଧୀନ ହେଲା । ମଧ୍ୟ

ଇରାନ୍‌କୁ ନିରପେକ୍ଷ ରଖି ଦୁଇ ଦେଶ ପାଇଁ ମୁକ୍ତ ରଖାଗଲା । ୧୯୦୭ ମସିହା ରାଜିନାମା ଅନୁସାରେ ଉଭୟ ଦେଶ ତିବ୍ବତରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ରାଜି ହେଲେ ଓ ରୁଷିଆ ଆଫଗାନିସ୍ତାନର ପ୍ରଭାବ କ୍ଷେତ୍ର ବହିର୍ଭୂତ ବୋଲି ରାଜି ହେଲା ଏବଂ ଆଫଗାନିସ୍ତାନ ଶାସକ ଇଂଲାଣ୍ଡ ପ୍ରତି ଅନୁଗତ ରହିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଇଂଲାଣ୍ଡ ଆଫଗାନିସ୍ତାନ ଅଧିକାର କରିବ ନାହିଁ ବୋଲି ରାଜି ହେଲା । କିନ୍ତୁ ୧୯୧୧ ମସିହାରେ ଚୀନ୍‌ରେ ରାଜତନ୍ତ୍ରର ଉଚ୍ଛେଦ ପରେ ତିବ୍ବତ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ଅଧୀନକୁ ଚାଲିଗଲା । ୧୯୧୭ ମସିହାର ରୁଷ୍ ବିପ୍ଳବ ପରେ ନୂତନ ସୋଭିଏତ୍ ରୁଷିଆ ସରକାର ଇଂଲାଣ୍ଡ ଓ ରୁଷିଆ ରାଜିନାମାର ଅବସାନ ଘୋଷଣା କଲେ ଓ ଇରାନ୍ ଉପରୁ ସମସ୍ତ ଅଧିକାର ପ୍ରତ୍ୟାହାର କଲେ । ଫଳରେ ଇରାନ୍ ଇଂଲାଣ୍ଡଦ୍ୱାରା ଅଧିକୃତ ହେଲା । ଇତି ମଧ୍ୟରେ ଇରାନ୍‌ରେ ତେଲର ସନ୍ଧାନ ମିଳିବାରୁ ଏହା ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାର ଷ୍ଟାଣ୍ଡାର୍ଡ ତେଲ କମ୍ପାନୀ ଓ ଇଂଲାଣ୍ଡର ଆଙ୍ଗ୍ଲୋ-ପରସିଆନ୍ ତେଲ କମ୍ପାନୀର କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱରେ ରହିଲା ।

ତୁର୍କୀର କ୍ଷୟ :

ତୁର୍କୀ ଓ ତୁର୍କୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ଥିବା ଏସୀୟ ଅଧିକାରଭୁକ୍ତ ଅଞ୍ଚଳ ସମୂହରେ କ୍ରମେ ଜର୍ମାନୀ ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କରୁଥିଲା । ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ କନ୍‌ଷ୍ଟାଣ୍ଟିନୋପଲରୁ ବାଗ୍‌ଦାଦ ଓ ପରସିଆନ ଗଲ୍ଫ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକ ରେଳପଥ ନିର୍ମାଣ କରିବାକୁ ଜର୍ମାନୀର ଗୋଟିଏ କମ୍ପାନୀ ଅନୁମତି ପାଇଥିଲା । ଇରାନ୍ ଓ ଭାରତରେ ଜର୍ମାନୀ ତା'ର ଆର୍ଥିକ ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ଆଗେଇ ନେବା ପାଇଁ ଆଶା କରିଥିଲା । ମାତ୍ର ଫ୍ରାନ୍ସ, ଇଂଲାଣ୍ଡ ଓ ରୁଷିଆ ଏହାର ବିରୋଧ କଲେ । ଫଳରେ ଜର୍ମାନୀ, ଫ୍ରାନ୍ସ ଓ ଇଂଲାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ରାଜିନାମା ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ହୋଇ ଉକ୍ତ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଭାଗ କରାଗଲା କିନ୍ତୁ ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧରେ ଜର୍ମାନୀ ଓ ତୁର୍କୀ ପରାସ୍ତ ହେବା ପରେ ସିରିଆ, ପାଲେଷ୍ଟାଇନ୍, ମେସୋପଟାମିଆ ଓ ଆରବ ସମେତ ସୁବିସ୍ତୃତ ଅଞ୍ଚଳ ତୁର୍କୀଠାରୁ କାଢ଼ି ନିଆଯାଇ ଇଂଲାଣ୍ଡ ଓ ଫ୍ରାନ୍ସ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ରଖାଗଲା ।

ଜାପାନ୍‌ର ସଫଳତା :

କୋରିଆକୁ ନେଇ ୧୮୯୪ ମସିହାରେ ଜାପାନ୍ ଓ ଚୀନ୍ ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଥିବା ଯୁଦ୍ଧ ପରେ ଚୀନ୍‌ରେ ଜାପାନ୍‌ର ପ୍ରଭାବ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । ୧୯୦୨ ମସିହାରେ ଇଂଲାଣ୍ଡ ସହିତ ଚୁକ୍ତି ସ୍ୱାକ୍ଷର କରି ଜାପାନ୍ ଯେ କୌଣସି ଇଉରୋପୀୟ ବୃହତ୍ ରାଷ୍ଟ୍ରର ସମକକ୍ଷ ବୋଲି ଜଣାଇଦେଲା । ୧୯୦୪-୦୫ ମସିହା ଯୁଦ୍ଧରେ ରୁଷିଆକୁ ପରାସ୍ତ କରି ଜାପାନ୍ ସାଖାଲିନ୍‌ର ଦକ୍ଷିଣଭାଗ ଏବଂ ପୋର୍ଟ ଆର୍ଥର ସହ ଲିଆଓତୁଙ୍ଗ ଉପଦ୍ୱୀପର ଦକ୍ଷିଣଭାଗ ପାଇଲା । ୧୯୧୦ ମସିହାରେ କୋରିଆ ଜାପାନ୍‌ର ଏକ ଉପନିବେଶରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲା ।

ତୁମ ପାଇଁ କାମ :

ଏସିଆ ମାନଚିତ୍ରରେ ଇଉରୋପୀୟ ଦେଶମାନଙ୍କର ଉପନିବେଶଗୁଡ଼ିକ ଚିହ୍ନଟ କର ।

ଆଫ୍ରିକାରେ ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପନ :

ବେଲ୍‌ଜିଆନ୍ କଙ୍ଗୋର ସୃଷ୍ଟି :

ବେଲ୍‌ଜିଅମ୍‌ର ରାଜା ଦ୍ୱିତୀୟ ଲିଓପୋଲ୍ଡଙ୍କ ଆର୍ଥିକ ସହାୟତାରେ ୧୮୭୮ ମସିହାରେ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ କଙ୍ଗୋ ସଂଘ ଗଠନ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହି ସଂଘଦ୍ୱାରା ଆଫ୍ରିକାର ମୁଖ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ଚୁକ୍ତି ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ହୋଇ ୧୮୮୫ ମସିହାରେ କଙ୍ଗୋ ସ୍ୱାଧୀନ ରାଷ୍ଟ୍ର ଗଠିତ ହେଲା ଓ ଲିଓପୋଲ୍ଡ ଏହାର ରାଜା ହେଲେ । କଙ୍ଗୋ ଅଧିବାସୀଙ୍କୁ ନୃଶଂସଭାବେ ଶୋଷଣ କରାଯିବାରୁ ୧୯୦୮ ମସିହାରେ ରାଜା ଲିଓପୋଲ୍ଡ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ କଙ୍ଗୋ ସ୍ୱାଧୀନ ରାଷ୍ଟ୍ରକୁ ବେଲ୍‌ଜିଅମ ସରକାରଙ୍କୁ ହସ୍ତାନ୍ତର କଲେ । ପରେ ଏହା "ବେଲ୍‌ଜିଆନ୍

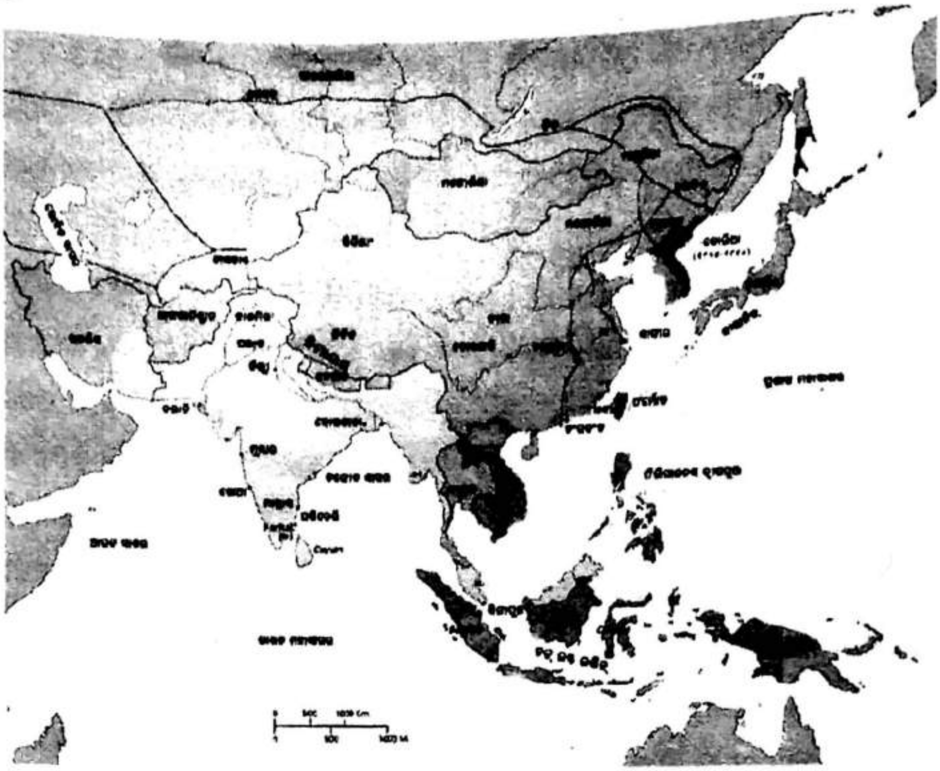

(ଏସୀୟ ଉପନିବେଶ)

କଙ୍ଗୋ" ଭାବରେ ନାମିତ ହେଲା । କ୍ରମେ ରବର ଓ ହାତୀଦାନ୍ତ ଅପେକ୍ଷା କଙ୍ଗୋର ସୁନା, ହୀରା, ୟୁରାନିୟମ୍, କାଠ ଓ ତମ୍ବା ପ୍ରଭୃତି ଦ୍ରବ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା । ଇଂଲାଣ୍ଡ ଓ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକା ସମେତ ବହୁତ ରାଷ୍ଟ୍ର ଏହି ସମ୍ପଦ ଗୁଡ଼ିକର ବିନିଯୋଗ ପାଇଁ ବେଲ୍‌ଜିଅମ୍ ସହିତ ଯୋଗ ଦେଲେ ।

ନାଇଜେରିଆରେ ଇଂଲାଣ୍ଡର ଆଧିପତ୍ୟ:

ପଶ୍ଚିମ ଆଫ୍ରିକାର ନାଇଜର ନଦୀ ଅଞ୍ଚଳ ପ୍ରଚୁର ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ସମ୍ପଦରେ ଭରପୂର ଥିଲା । ନାଇଜେରିଆ ନାମରେ ପରିଚିତ ଏହି ଅଞ୍ଚଳର ଗୋଟିଏ ଭାଗ ଇଂଲାଣ୍ଡ ଦ୍ୱାରା ଅଧିକୃତ ହୋଇଥିଲା । ଇଂଲାଣ୍ଡ ସେଠାରୁ ଦାସମାନଙ୍କୁ ଆମେରିକା ରପ୍ତାନୀ କରୁଥିଲା । କ୍ରମେ ଇଂରେଜ କମ୍ପାନୀ ଫ୍ରାନ୍ସର ଏକ କମ୍ପାନୀକୁ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତାରୁ ହଟାଇ ନାଇଜେରିଆର ଶାସକ ହେଲା । କିଛି ବର୍ଷ ପରେ ଇଂଲାଣ୍ଡ ସରକାର ନାଇଜେରିଆ ଇଂଲାଣ୍ଡର ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରାପ୍ତ ରାଷ୍ଟ୍ର ବୋଲି ଘୋଷଣା କଲେ । ଇଂଲାଣ୍ଡ ପଶ୍ଚିମ ଆଫ୍ରିକାରେ ଗାମ୍ବିଆ, ଅଶନ୍ତି, ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଉପକୂଳ ଓ ସିଏରାଲିଓନ ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ଅଧିକାର କଲା ।

ପଶ୍ଚିମ ଆଫ୍ରିକାରେ ଫ୍ରାନ୍ସର ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବିସ୍ତାର :

କଙ୍ଗୋ ନଦୀର ଉତ୍ତରରେ ଥିବା ଅଞ୍ଚଳକୁ ଫ୍ରାନ୍ସ ଅଧିକାର କଲା ଏବଂ ଏହା 'ଫରାସୀ କଙ୍ଗୋ' ଭାବେ ପରିଚିତ ହେଲା । ପୂର୍ବରୁ ଆଫ୍ରିକାର ପଶ୍ଚିମ ଉପକୂଳରେ ଫ୍ରାନ୍ସ ସେନିଗାଲ୍ ଅଧିକାର କରିଥିଲା । ପରେ ପଶ୍ଚିମ ଆଫ୍ରିକାରେ ଫ୍ରାନ୍ସ ତା'ର ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରି ସେନିଗାଲ୍, ଫରାସୀ ଗିନି, ଆଇଭରି ଉପକୂଳ, ଦାହୋମେ, ମଉରିତାନିଆ, ଫରାସୀ ସୁଦାନ, ଉପର ଭୋଲ୍‌ଟା ଓ ନାଇଜର ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକର ଅଧିକାରୀ ହେଲା ।

ଜର୍ମାନୀର କ୍ଷତି:

୧୮୮୦ ମସିହା ପରେ ଜର୍ମାନୀ ପ୍ରଥମେ ପଶ୍ଚିମ ଉପକୂଳରେ ଟୋଗୋଲାଣ୍ଡ ଅଧିକାର କଲା । ପରେ ପରେ

ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗକୁ ମାଡ଼ି ଯାଇ କାମେରୁନ୍ ଅଧିକାର କଲା । ଜର୍ମାନୀୟମାନେ କ୍ରମେ ଦକ୍ଷିଣ ପଶ୍ଚିମ ଆଫ୍ରିକାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲେ । ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜ୍ ଉପନିବେଶ ଆଙ୍ଗୋଲା ଓ ମୋଜାମ୍ବିକ୍‌କୁ ଇଂଲାଣ୍ଡ ଓ ଜର୍ମାନୀ ନିଜ ଭିତରେ ବାଣ୍ଟିନେବାକୁ ରାଜି ଥିଲେ କିନ୍ତୁ ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧରେ ଜର୍ମାନୀର ପରାଜୟ ପରେ ଏହାର ଉପନିବେଶଗୁଡ଼ିକୁ ବିଜେତା ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କୁ ବାଣ୍ଟି ଦିଆଗଲା । ଟୋଗୋଲାଣ୍ଡ ଓ କାମେରୁନ୍ ଇଂଲାଣ୍ଡ ଓ ଫ୍ରାନ୍ସ ମଧ୍ୟରେ ଭାଗ କରାଗଲା ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣ ପଶ୍ଚିମ ଆଫ୍ରିକାର ଜର୍ମାନୀ ଅଧିକୃତ ସମସ୍ତ ଅଞ୍ଚଳ ଇଂରେଜ ଶାସିତ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାକୁ ଦିଆଗଲା । ଆଫ୍ରିକାର ପଶ୍ଚିମ ଉପକୂଳରେ ରିଓ ଡି ଓରୋ (ସ୍ପେନୀୟ ସାହାରା) ଏବଂ ରିଓ ମୁନି ଓ ଫର୍‌ନାଣ୍ଡୋପୋ (ସ୍ପେନୀୟ ଗିନି)ଠାରେ ସ୍ପେନ୍‌ର ଦୁଇଟି ଉପନିବେଶ ଥିଲା । ଆଙ୍ଗୋଲା ଓ ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜ୍ ଗିନିର ମୂଲ୍ୟବାନ ଅଞ୍ଚଳକୁ ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ ଅଧିକାର କରିଥିଲା । କେବଳ ଲାଇବେରିଆ ବ୍ୟତୀତ ସମଗ୍ର ପଶ୍ଚିମ ଆଫ୍ରିକା ଇଉରୋପୀୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭାଗ ହୋଇଥିଲା । ଆମେରିକାରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ଦାସମାନେ ଲାଇବେରିଆରେ ବସତି ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ ।

ପ୍ରବାସୀ ଡଚ୍‌ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନୂତନ ରାଜ୍ୟ ସ୍ଥାପନ :

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଡଚ୍‌ମାନେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିବା କେପ୍ କଲୋନୀକୁ ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରଥମ ଭାଗରେ ଇଂଲାଣ୍ଡ ଅଧିକାର କରିନେଲା । 'ବୋଏର୍' ଭାବରେ ପରିଚିତ ପ୍ରବାସୀ ଡଚ୍ ଅଧିବାସୀମାନେ ଉତ୍ତର ଦିଗକୁ ଚାଲିଗଲେ । ସେଠାରେ ଅରେଞ୍ଜ ସ୍ୱାଧୀନ ରାଜ୍ୟ ଓ ଟ୍ରାନ୍ସଭାଲ୍ ନାମରେ ଦୁଇଟି ରାଜ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କଲେ । ୧୯୫୦ ମସିହା ସୁଦ୍ଧା ଏହି ଦୁଇଟି ରାଜ୍ୟକୁ ବୋଏରମାନେ ଶାସନ କରୁଥିଲେ ।

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଶ୍ୱେତାଙ୍ଗ ଶାସନ:

୧୮୭୦ ମସିହାରେ ସେସିଲ୍ ରୋଡ୍‌ସ (Cecil Rhodes) ନାମକ ଜଣେ ଇଂରେଜ ଅର୍ଥାନ୍ୱେଷୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ହୀରା ଓ ସୁନା ଖନନ କରି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଧନୀ ହୋଇଗଲେ । ଏକ ଆଫ୍ରିକୀୟ ଉପନିବେଶକୁ ନିଜ ନାମ ଅନୁସାରେ 'ରୋଡ଼େସିଆ' ରଖିଲେ । ଇଂରେଜମାନେ ରୋଡ଼େସିଆ, ବେଚୁଆନାଲାଣ୍ଡ, ସ୍ୱାଜିଲାଣ୍ଡ ଓ ବସୁଟୋଲାଣ୍ଡ ଅଧିକାର କଲେ । ଏହାର ଅଳ୍ପ ଦିନ ପରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ୟୁନିଅନ୍ ଗଠିତ ହେଲା । ଏଥିରେ କେପ୍, ନାଟାଲ୍, ଟ୍ରାନ୍ସଭାଲ୍ ଓ ଅରେଞ୍ଜ ରିଭର କଲୋନୀ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେଲେ । ବୋଏର, ଇଂରେଜ ଓ ଅନ୍ୟ କେତେକ ଇଉରୋପୀୟ ପ୍ରବାସୀଙ୍କୁ ନେଇ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ୟୁନିଅନ୍ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ଶ୍ୱେତାଙ୍ଗଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶାସିତ ହେଲା । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଏକ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ରାଷ୍ଟ୍ରଭାବେ ଘୋଷିତ ହେଲା ।

ପୂର୍ବ ଆଫ୍ରିକାର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ:

ମୋଜାମ୍ବିକ୍‌ର ଏକ ଅଂଶ ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ ଦ୍ୱାରା ଦଖଲ ହେବା ବ୍ୟତୀତ ୧୮୮୪ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୂର୍ବ ଆଫ୍ରିକା କୌଣସି ଇଉରୋପୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ର ଦ୍ୱାରା ଅଧିକୃତ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ସେହି ବର୍ଷ ଜର୍ମାନୀର କାର୍ଲପିଟରସ୍ ନାମକ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି ଅଞ୍ଚଳକୁ ଜର୍ମାନୀର ସୁରକ୍ଷା ଅଧୀନରେ ରଖିବାକୁ ସ୍ଥାନୀୟ ଶାସକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରରୋଚିତ କଲେ । ଫ୍ରାନ୍ସ ଓ ଇଂଲାଣ୍ଡଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ପ୍ରତି ଲୋଭ ଥିଲା । ଏକ ରାଜିନାମା ବଳରେ ଫ୍ରାନ୍ସ ମାଡ଼ାଗାସ୍କର ପାଇଲା ଏବଂ ପୂର୍ବ ଆଫ୍ରିକାକୁ ଜର୍ମାନୀ ଓ ଇଂଲାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ ଭାଗ କରାଗଲା । ଜାଞ୍ଜିବାର୍‌ର ଶାସକ ପୂର୍ବ ଆଫ୍ରିକା ତାଙ୍କର ସମ୍ପତ୍ତି ବୋଲି ଦାବି କରିବାରୁ ତାଙ୍କୁ ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏକ କରିଡ଼ର ଦିଆଗଲା । ଏହି କରିଡ଼ରର ଉତ୍ତରାର୍ଦ୍ଧ ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ଓ ଦକ୍ଷିଣାର୍ଦ୍ଧ ଜର୍ମାନୀମାନଙ୍କ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱରେ ରହିଲା । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଏହି ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକ ଇଂଲାଣ୍ଡ ଓ ଜର୍ମାନୀ ଦ୍ୱାରା

ଅଧିକୃତ ହେଲା । ୧୮୯୦ ମସିହାର ଏକ ରାଜିନାମା ଦ୍ୱାରା ଉଗାଣ୍ଡାକୁ ଇଂଲାଣ୍ଡକୁ ଦେବା ପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଆଗଲା ଏବଂ ତା' ବଦଳରେ ଜର୍ମାନୀକୁ ହେଲିଗୋଲାଣ୍ଡ ଦିଆଗଲା । ୧୮୯୬ ମସିହାରେ ଉଗାଣ୍ଡାକୁ ଇଂରେଜଙ୍କ ସୁରକ୍ଷାପ୍ରାପ୍ତ ରାଷ୍ଟ୍ର ଭାବେ ଘୋଷଣା କରାଗଲା । ଜାଞ୍ଜିବାର ଏବଂ ପେମ୍ବା ଦ୍ୱୀପ, ୱିଟୁ ଓ ନ୍ୟାସାଲାଣ୍ଡ ଉପରୁ ଜର୍ମାନୀ ତା'ର ଦାବି ପ୍ରତ୍ୟାହାର କଲା । କିନ୍ତୁ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଅଞ୍ଚଳରେ ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ଅଞ୍ଚଳ ଅଧିକାର କଲା । ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧରେ ଜର୍ମାନୀ ହାରିବାପରେ ଜର୍ମାନୀ ଅଧିକୃତ ପୂର୍ବ ଆଫ୍ରିକା ଇଂଲାଣ୍ଡକୁ ଦେଇ ଦିଆଗଲା ଏବଂ ଏହାକୁ 'ଟାଙ୍ଗାନାଇକା' ନାମରେ ନାମିତ କରାଗଲା । ଇଂରେଜ ଅଧିକୃତ ପୂର୍ବ ଆଫ୍ରିକାକୁ 'କେନିଆ' ନାମରେ ନାମିତ କରାଗଲା । ଜର୍ମାନୀ ଅଧିକୃତ ରୁଆଣ୍ଡା-ଉରୁଣ୍ଡି ବେଲ୍‌ଜିଅମକୁ ଦିଆଗଲା ।

ଇଟାଲୀର ଔପନିବେଶିକ ଉଦ୍ୟମ:

ଇଟାଲୀୟମାନେ ଆଫ୍ରିକାର ମରୁଭୂମି ଅଞ୍ଚଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ସୋମାଲିଲାଣ୍ଡ ଓ ଏରିଟ୍ରିଆକୁ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ଆବିସିନିଆ ଏକ ସ୍ୱାଧୀନ ରାଷ୍ଟ୍ର ଥିଲା । ଏହାକୁ ଇଟାଲୀ ତା'ର ସୁରକ୍ଷାପ୍ରାପ୍ତ ଅଞ୍ଚଳ ବୋଲି ଦାବି କରି ଆକ୍ରମଣ କଲା । ୧୮୯୬ ମସିହାରେ ଆବିସିନିଆ ଇଟାଲୀର ଦାବିକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି ଇଟାଲୀୟ ସୈନ୍ୟବାହିନୀକୁ ଏକ ଯୁଦ୍ଧରେ ପରାସ୍ତ କଲା । ଫଳରେ ଇଟାଲୀ ତା'ର ଦାବି ଓ ସୈନ୍ୟବାହିନୀକୁ ଏଠାରୁ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କଲା ।

ଫ୍ରାନ୍ସର ଟ୍ୟୁନିସିଆ ଦଖଲ:

ଆଫ୍ରିକାର ଉତ୍ତର ଉପକୂଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ଆଲ୍‌ଜେରିଆ ଫ୍ରାନ୍ସର ସମସ୍ତ ଉପନିବେଶ ମଧ୍ୟରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଲାଭଜନକ ଥିଲା । ଏହା ଫରାସୀ ଉତ୍ପାଦିତ ସାମଗ୍ରୀ ପାଇଁ ବିଶାଳ ବଜାର ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା । ଆଲ୍‌ଜେରିଆର ପୂର୍ବରେ ଅବସ୍ଥିତ ଟ୍ୟୁନିସିଆ ଉପରେ ଫ୍ରାନ୍ସ, ଇଂଲାଣ୍ଡ ଓ ଇଟାଲୀର ଲୋଭ ଥିଲା । ୧୮୭୮ ମସିହାର ଏକ ରାଜିନାମା ଅନୁସାରେ ଇଂଲାଣ୍ଡ ସାଇପ୍ରସ୍ ଦ୍ୱୀପକୁ ଅଧିକାର କଲା ଓ ତା' ବଦଳରେ ଫ୍ରାନ୍ସକୁ ଟ୍ୟୁନିସିଆରେ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ ଭାବେ ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କରିବା ପାଇଁ ସୁଯୋଗ ଦେଲା । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଟ୍ୟୁନିସିଆ ଫ୍ରାନ୍ସର ଦଖଲଭୁକ୍ତ ହେଲା ।

ମରକ୍କୋର ସ୍ଥିତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ:

ଜିବ୍ରାଲ୍‌ଟରର ଦକ୍ଷିଣରେ ଓ ଆଫ୍ରିକାର ଉତ୍ତର ଉପକୂଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ମରକ୍କୋ ସେମାନଙ୍କ ଅଞ୍ଚଳ ବୋଲି ଉଭୟ ଫ୍ରାନ୍ସ ଓ ଇଟାଲୀ ଦାବି କଲେ । ୧୯୦୦ ମସିହାରେ ଫରାସୀମାନଙ୍କର ମରକ୍କୋ ଅଧିକାର ଏବଂ ଇଟାଲୀୟମାନଙ୍କର ତ୍ରିପୋଲି ଓ ସିରେନାଇକା ଅଧିକାରକୁ ଉଭୟ ଦେଶ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ୧୯୦୪ ମସିହାରେ ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ଏକ ରାଜିନାମା ଅନୁଯାୟୀ ଫ୍ରାନ୍ସକୁ ମରକ୍କୋ ଦିଆଗଲା ଓ ଇଂଲାଣ୍ଡକୁ ଇଜିପ୍ଟ ଦିଆଗଲା ।

ଇଂଲାଣ୍ଡ, ଫ୍ରାନ୍ସ ଓ ଇଟାଲୀ ଉତ୍ତର ଆଫ୍ରିକାକୁ ଭାଗ କରିବା ପାଇଁ ରାଜିନାମା ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିବାବେଳେ ଜର୍ମାନୀକୁ ଉପେକ୍ଷା କରାଯାଇଥିବାରୁ ଜର୍ମାନୀ ଫ୍ରାନ୍ସର ଅଧିକାରକୁ ବିରୋଧ କରିବ ବୋଲି ଧମକ ଦେଲା । ଫ୍ରାନ୍ସର ମରକ୍କୋ ଅଧିକାର ବଦଳରେ ସ୍ପେନ୍‌କୁ ଟାଞ୍ଜିଏର୍ ଦିଆଯିବ ବୋଲି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଏ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଅନେକ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସଙ୍କଟ ଦେଖାଦେଲା ଓ ଯୁଦ୍ଧର ଆଶଙ୍କା ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ତେବେ ଶେଷରେ ଫରାସୀ କଙ୍ଗୋର ୨୫୦୦୦୦ କିଲୋମିଟର ଅଞ୍ଚଳ ଜର୍ମାନୀକୁ ସମର୍ପଣ କରିବା ପାଇଁ ଫ୍ରାନ୍ସ ରାଜି ହେଲା । ସ୍ପେନ୍‌କୁ ମରକ୍କୋର ଏକ ଛୋଟ ଅଂଶ ଦିଆଗଲା । ୧୯୧୨ ମସିହାରେ ଫ୍ରାନ୍ସ ମରକ୍କୋକୁ ତା'ର ସୁରକ୍ଷାପ୍ରାପ୍ତ ଦେଶ ଭାବେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କଲା ।

ବିଖଣ୍ଡିତ ତୁର୍କୀ :

ତୁର୍କୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଅଧିକୃତ ତ୍ରିପୋଲି ଓ ସିରେନାଇକା ଉପରେ ଇଟାଲୀର ଦାବିକୁ ଇଉରୋପୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ ସମର୍ଥନ ଜଣାଇଥିଲେ । ତେଣୁ ଇଟାଲୀ ତୁର୍କୀ ବିରୋଧରେ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କରି ସେହି ଦୁଇ ରାଜ୍ୟକୁ ଅଧିକାର କଲା ଏବଂ ସେହି ଅଞ୍ଚଳକୁ 'ଲିବିଆ' ନାମ ଦିଆଗଲା ।

ଇଜିପ୍ଟ ତୁର୍କୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଏକ ରାଜ୍ୟ ଥିଲା ଏବଂ ପାଶା ନାମରେ ପରିଚିତ ତୁର୍କୀର ସୁଲ୍‌ତାନଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶାସିତ ହେଉଥିଲା । ଫ୍ରାନ୍ସ ଇଜିପ୍ଟ ଅଧିକାର କରିବା ପାଇଁ ଆଗ୍ରହୀ ଥିଲା । ଇଜିପ୍ଟ ଗଭର୍ଣ୍ଣର ଇସ୍‌ମାଇଲ୍ ପାଶା ସୁଏଜ୍ କେନାଲର ଖନନ ପାଇଁ ଫ୍ରାନ୍ସର ଏକ କମ୍ପାନୀକୁ ଦାୟିତ୍ୱ ଦେଇଥିଲେ । ୧୮୬୯ ମସିହାରେ କେନାଲ ଖନନ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା ପରେ ଇଂଲାଣ୍ଡ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଭାରତକୁ ପଥ ସୁରକ୍ଷିତ ରଖିବା ପାଇଁ କେନାଲ୍‌ର ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ଅଂଶଧନ କ୍ରୟ କଲେ । ପାଶାଙ୍କର ଆର୍ଥିକ ସମସ୍ୟା ପାଇଁ ଇଜିପ୍ଟ ଉପରେ ଇଂରେଜ ଓ ଫରାସୀଙ୍କର ଯୁଗ୍ମ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । ପାଶା ଏହାକୁ ପ୍ରତିରୋଧ କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରିବାରୁ ତାଙ୍କୁ ଗାଦି ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ପଡିଲା ଏବଂ ତାଙ୍କ ସ୍ଥାନରେ ଜଣେ ନୂତନ ଗଭର୍ଣ୍ଣରଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତି ଦିଆଗଲା । ୧୮୮୨ ମସିହାରେ ଇଂରେଜ ଓ ଫରାସୀଙ୍କ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବିରୋଧରେ ହୋଇଥିବା ବିଦ୍ରୋହକୁ ଦମନ କରି ଇଂରେଜ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଇଜିପ୍ଟ ଦଖଲ କଲେ । ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ ସମୟରେ ଇଜିପ୍ଟ ଇଂଲାଣ୍ଡର ସୁରକ୍ଷାପ୍ରାପ୍ତ ରାଷ୍ଟ୍ର ଏବଂ ତୁର୍କୀର ରାଜ୍ୟ ନୁହେଁ ବୋଲି ଇଂଲାଣ୍ଡ ଘୋଷଣା କଲା । କାଳକ୍ରମେ ୧୯୨୨ ମସିହାରେ ଇଜିପ୍ଟକୁ ଏକ ସାର୍ବଭୌମ ସ୍ୱାଧୀନ ରାଷ୍ଟ୍ର ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଇଂଲାଣ୍ଡ ବାଧ ହୋଇଥିଲା ।

ବିଭାଜିତ ସୁଦାନ :

ଉନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷ ଭାଗରେ ଜଣେ ସୁଦାନୀୟ ନେତା ନିଜକୁ 'ମାହଦି' ଭାବରେ ଘୋଷଣା କରି ସୁଦାନ ଉପରେ ଇଜିପ୍ଟ ଓ ଇଂଲାଣ୍ଡର ନିୟନ୍ତ୍ରଣକୁ ଉଚ୍ଛେଦ କରିଥିଲେ । ୧୮୯୮ ମସିହାରେ ଇଜିପ୍ଟ ଓ ଇଂଲାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଦୀର୍ଘ ଓ ରକ୍ତାକ୍ତ ଯୁଦ୍ଧ ପରେ ଇଂଲାଣ୍ଡ ସୁଦାନକୁ ପୁନଃ ଅଧିକାର କଲା । ସୁଦାନ ଇଂଲାଣ୍ଡ ଶାସନାଧୀନ ହେଲା । ଫ୍ରାନ୍ସ ସୁଦାନର ଦକ୍ଷିଣ ଭାଗକୁ ଅଧିକାର କରିବା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କରି ବିଫଳ ହେଲା । ତେବେ ପଶ୍ଚିମ ସୁଦାନ ଓ ସାହାରା ଅଞ୍ଚଳକୁ ଫ୍ରାନ୍ସକୁ ତା'ର ସ୍ୱାଧୀନ ଅଧିକାର ବିସ୍ତାର କରିବା ପାଇଁ ଛାଡ଼ି ଦିଆଗଲା ।

> ***ତୁମ ପାଇଁ କାମ :***
>
> ***ଆଫ୍ରିକା ମହାଦେଶର ମାନଚିତ୍ରରେ ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିବା ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକ ଚିହ୍ନଟ କର ।***

ଉପନିବେଶବାଦର ପରିଣାମ:

ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ରାଷ୍ଟ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଏସିଆ ଓ ଆଫ୍ରିକା ମହାଦେଶରେ ଉପନିବେଶମାନ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ଏ ଦୁଇ ମହାଦେଶର ଅଧିକାଂଶ ଦେଶ ସେମାନଙ୍କ ରାଜନୈତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ହରାଇ ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ଏକ ବା ତତୋଽଧିକ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ରାଷ୍ଟ୍ର ଦ୍ୱାରା ଶାସିତ ହେଉଥିଲେ । ୧୯୧୪ ମସିହା ସୁଦ୍ଧା ପୃଥିବୀର ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ଅଣଶିଳ୍ପାୟିତ ରାଷ୍ଟ୍ର କେତେକ ଶିଳ୍ପାୟିତ ରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ବା ପରୋକ୍ଷ ନିୟନ୍ତ୍ରଣକୁ ଆସିଯାଇଥିଲେ । ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦର ଶେଷ ସମୟ ବେଳକୁ ପୃଥିବୀର ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ତୃତୀୟାଂଶ ଲୋକ ବିଦେଶ ଶାସନାଧୀନ ରହିଥିଲେ । ଇଉରୋପୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ରଗୁଡ଼ିକ ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ସେତେବେଳର ବିଶ୍ୱ ଅର୍ଥନୀତି ଉପନିବେଶଗୁଡ଼ିକର ଶୋଷଣର ଭିତ୍ତିଭୂମି ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ଉପନିବେଶବାଦର ନିମ୍ନଲିଖିତ ପରିଣାମଗୁଡ଼ିକ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥିଲା ।

କୁପରିଣାମ

ପ୍ରଥମତଃ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ଓ ଉପନିବେଶବାଦ ଫଳରେ ଉପନିବେଶଗୁଡ଼ିକର ତଥା ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରୋକ୍ଷ ଭାବରେ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶଗୁଡ଼ିକର

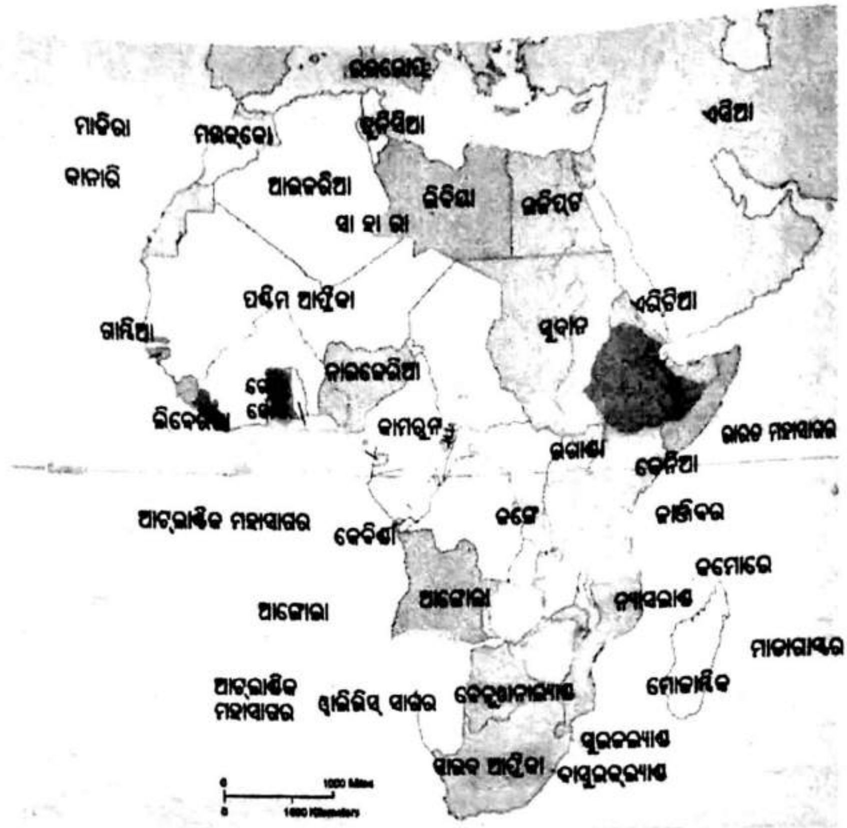

(ଆଫ୍ରିକୀୟ ଉପନିବେଶ)

ଅର୍ଥନୀତି ଉପରେ ପ୍ରତିକୂଳ ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଲା । ଏହି ଦେଶମାନଙ୍କରେ ସ୍ଥାନୀୟ ଶିଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ଲୋପ ପାଇଲା । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଭାରତର ବୟନ ଶିଳ୍ପ ଏପରି ଧ୍ୱଂସପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା ଯେ, ପୂର୍ବରୁ ଭାରତ ବିଦେଶକୁ ଲୁଗା ରପ୍ତାନୀ କରୁଥିବା ବେଳେ ଉପନିବେଶ ହେବାପରେ ଭାରତକୁ ଇଂଲାଣ୍ଡରୁ ଲୁଗା ଆମଦାନୀ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

> *ତୁମ ପାଇଁ କାମ :*
>
> ***ଇଂରେଜ ଶାସନ ସମୟରେ ଭାରତରେ ଉତ୍ପାଦିତ ହେଉଥିବା ଦ୍ରବ୍ୟ ଏବଂ ଉପଲବ୍ଧ ହେଉଥିବା କଞ୍ଚାମାଲ ଗୁଡ଼ିକର ଏକ ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କର ।***

ଦ୍ୱିତୀୟତଃ ଉପନିବେଶଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ପଦ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ନିୟନ୍ତ୍ରଣାଧୀନ ହେଲା ଏବଂ ସେମାନେ ନିଜର ଲାଭ ପାଇଁ ସେଗୁଡ଼ିକ ଉପଯୋଗ କଲେ । ଉପନିବେଶମାନଙ୍କରେ ଶିଳ୍ପାୟନକୁ ନିରୁତ୍ସାହିତ କରାଗଲା ଏବଂ କେବଳ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ କମ୍ପାନୀର ହିତ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଥିବା ଦ୍ରବ୍ୟର ଉତ୍ପାଦନ ପାଇଁ ଶିଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଗଲା ।

ତୃତୀୟତଃ ଉପନିବେଶଗୁଡ଼ିକରେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ଦେଶମାନଙ୍କର ଶିଳ୍ପ ପାଇଁ ହେଉଥିବା ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ମେଣ୍ଟାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କୃଷି ପ୍ରଣାଳୀରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲା । ତା'ଛଡ଼ା କେତେକ ଦେଶରେ କେବଳ ଗୋଟିଏ ବା ଦୁଇଟି ଦ୍ରବ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ କରାଗଲା । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ କ୍ୟୁବାରେ କେବଳ ଚିନି ଉତ୍ପାଦନ କରାଗଲା ।

ଚତୁର୍ଥତଃ ଉପନିବେଶଗୁଡ଼ିକରେ ଅତ୍ୟଧିକ କର ଓ ଖଜଣା ଆଦାୟ କରି ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ ଶୋଷଣ କଲେ । ଉତ୍ତମ ଜମିଗୁଡ଼ିକୁ ସେମାନେ ନିଜ ଅଧୀନକୁ ନେଇଗଲେ । ବସ୍ତୁତଃ ଉପନିବେଶଗୁଡ଼ିକର ସମସ୍ତ ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ପଦ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀମାନେ ଲୁଟି ନେଇଗଲେ । ଫଳରେ ଉପନିବେଶଗୁଡ଼ିକରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା ।

ରାଜନୈତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇବା ପରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଦେଶଙ୍କୁ ଅର୍ଥନୈତିକ ପ୍ରଗତି ପାଇଁ ବହୁ କଷ୍ଟ ସହିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

ପଞ୍ଚମତଃ ଉପନିବେଶବାଦ ବା ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ଦ୍ୱାରା ବର୍ଣ୍ଣଗତ ବିଦ୍ୱେଷ ଓ ଅହଙ୍କାର ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ପୃଥିବୀରେ ଶାସନ କରିବା ପାଇଁ ଭଗବାନ ଗୋରା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି ବୋଲି ପ୍ରଚାର କରି ସେମାନଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚ ବର୍ଗର ବୋଲି ବିବେଚନା କରାଗଲା । ଉପନିବେଶଗୁଡ଼ିକରେ ଗୋରା ଶାସକମାନେ ସ୍ଥାନୀୟ ଅଧିବାସୀଙ୍କୁ ନୀଚ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖି ବର୍ଣ୍ଣଗତ ବିଭେଦ ସୃଷ୍ଟି କଲେ । ଗୋରା ଲୋକମାନେ ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକଙ୍କ ସହିତ ଏକାଠି ନ ରହି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରଭାବେ ଅଲଗା ରହିଲେ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଏହି ବର୍ଣ୍ଣ ବୈଷମ୍ୟ ନୀତି ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଘୃଣ୍ୟ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିଲା ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ଗୋରା ସରକାରଙ୍କ ଉଗ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ ବୈଷମ୍ୟ ନୀତି ବିରୋଧରେ ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ପ୍ରଥମେ ଆନ୍ଦୋଳନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଭରତୀୟମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଦମନମୂଳକ ଆଇନ୍ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିବାକୁ ଗୋରା ସରକାରଙ୍କୁ ବାଧ୍ୟ କରିଥିଲେ ।

(ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ)

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ମହାନ୍ ନେତା ନେଲ୍ସନ୍ ମାଣ୍ଡେଲା ଦୀର୍ଘ ୨୭ ବର୍ଷ କାଳ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ସୁଦ୍ଧା ବର୍ଣ୍ଣ ବୈଷମ୍ୟ ନୀତି ବିରୋଧରେ ଲଢ଼େଇ କରି ଶେଷରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଏକ ଅଣ-ବର୍ଣ୍ଣବାଦ ଗଣତନ୍ତ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ ଏବଂ ୧୯୯୪ରେ ସେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ପ୍ରଥମ କୃଷ୍ଣକାୟ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ହୋଇଥିଲେ ।

ସୁପରିଣାମ:

ଉପନିବେଶବାଦ ଦ୍ୱାରା ପରୋକ୍ଷରେ କେତେକ ସୁଫଳ ମଧ୍ୟ ମିଳିଥିଲା । ପ୍ରଥମତଃ ନିଜ ସ୍ୱାର୍ଥ ହାସଲ ପାଇଁ

(ନେଲ୍ସନ୍ ମାଣ୍ଡେଲା)

(ଆଫ୍ରିକାରେ ବର୍ଣ୍ଣ ବୈଷମ୍ୟ ବିରୋଧରେ ଆନ୍ଦୋଳନ)

ଉପନିବେଶବାଦୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିଆଯାଇଥିବା କେତେକ ପଦକ୍ଷେପ ପ୍ରକାରାନ୍ତରେ ଉପନିବେଶବାସୀଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲା । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଭାରତରେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଚଳନ, ରେଳପଥ ନିର୍ମାଣ, ଡାକତାର ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଆରମ୍ଭ ପ୍ରଭୃତି ଦେଶର ଜାତୀୟତା ବିକାଶରେ ସହାୟକ ହୋଇଥିଲା ।

ତୁମ ପାଇଁ କାମ :

ଭାରତରେ ବ୍ରିଟିଶ୍ ଶାସନ ସମୟରେ ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଚଳନ କରାଯାଇଥିବା ମୁଖ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖ ।

ଦ୍ୱିତୀୟତଃ ଉପନିବେଶଗୁଡ଼ିକର ଅନ୍ୟ ଦେଶ ସହିତ ବାଣିଜ୍ୟିକ ସମ୍ପର୍କ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀଙ୍କ ଅର୍ଥନୈତିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଉପନିବେଶଗୁଡ଼ିକ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବାପରେ ଏହା ସେମାନଙ୍କ ଅର୍ଥନୀତିର ପ୍ରଗତିରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲା । ତୃତୀୟତଃ ଉପନିବେଶଗୁଡ଼ିକ ନିଜ ମାତୃଦେଶ ତଥା ଅନ୍ୟ ଦେଶର ସମ୍ପର୍କରେ ଆସି ନୂତନ ସଭ୍ୟତା ଓ ସଂସ୍କୃତିଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହେଲେ ଏବଂ ନିଜ ଦେଶରେ ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଉନ୍ନତି ଆଣିପାରିଲେ ।

ସଭ୍ୟତାର ପ୍ରସାର ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବୋଲି ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼ିଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ ଉପନିବେଶଗୁଡ଼ିକର ସାମାଜିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ଶୋଷଣ କରି ନିଜ ସ୍ୱାର୍ଥ ତଥା ନିଜ ଦେଶର ବିକାଶ ଘଟାଇଥିଲେ । ତେବେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଦକ୍ଷେପରେ ଉପନିବେଶବାସୀ ଉପନିବେଶବାଦୀଙ୍କୁ ବିରୋଧ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ଆବଶ୍ୟକ ପଡ଼ିଲେ ସଶସ୍ତ୍ର ସଂଗ୍ରାମ କରି ବିଦେଶୀ ଶାସକଙ୍କୁ ନିଜ ମାଟିରୁ ହଟାଇବାକୁ ପଛେଇ ନ ଥିଲେ । କ୍ରମେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ବିରୋଧୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ଏକ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ରୂପ ନେଲା ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଜିତ ଦେଶ ଅନ୍ୟ ବିଜିତ ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ସମର୍ଥନ ଜଣାଇଲା । ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧର ଦୁଇ ଦଶନ୍ଧି ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ଉପନିବେଶ ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ କରିଥିଲେ ।

ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

୧. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ୬୦ ଗୋଟି ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଲେଖ ।

(କ) ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ଶିଳ୍ପ ବିପ୍ଳବ କିପରି ସହାୟକ ହୋଇଥିଲା ?

(ଖ) "ଚୀନା ତରଭୁଜର କର୍ତ୍ତନ" କହିଲେ କ'ଣ ବୁଝାଯାଏ ?

(ଗ) ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା କିପରି ଇଂରେଜ ଶାସନାଧୀନ ହେଲା ?

(ଘ) ଉପନିବେଶବାଦ ଫଳରେ ଉପନିବେଶମାନଙ୍କରେ ଶିଳ୍ପ ଓ କୃଷି କିପରି ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିଲା ?

୨. ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ୨୦ ଗୋଟି ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଲେଖ ।

(କ) ଉପନିବେଶବାଦ କ'ଣ ଓ ଏହାର ମୁଖ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ କ'ଣ ଥିଲା ?

(ଖ) ଏସିଆ ମହାଦେଶରେ ଉପଲବ୍ଧ ହେଉଥିବା ପ୍ରଧାନ ଲାଭଦାୟକ ସାମଗ୍ରୀଗୁଡ଼ିକ କ'ଣ ଥିଲା ?

(ଗ) ଏସିଆ ଓ ଆଫ୍ରିକା ମହାଦେଶର ସୈନ୍ୟବାହିନୀରେ କାହିଁକି ଲୋକବଳ ଦୁର୍ବଳ ହେଲା ?

(ଘ) କେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟଟି ସେମାନଙ୍କ ନୈତିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ମନେ କରି ଇଉରୋପୀୟମାନେ ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ଆଗ୍ରହୀ ହେଲେ ?

(ଙ) 'ଅଫିମ ଯୁଦ୍ଧ' ପରେ ଇଂଲାଣ୍ଡ ଚୀନ୍ ଠାରୁ କ'ଣ ପାଇଲା ?

(ଚ) କେଉଁ ଅଞ୍ଚଳ ଇଣ୍ଡୋ-ଚୀନ୍ ଭାବରେ ପରିଚିତ ଏବଂ କେଉଁ ଦେଶ ଇଣ୍ଡୋ-ଚୀନ୍‌ର ସର୍ବେସର୍ବା ହୋଇଥିଲା ?

(ଛ) ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧରେ ତୁର୍କୀ ପରାସ୍ତ ହେବା ପରେ କେଉଁ ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକ ତା'ଠାରୁ କାଢ଼ି ନିଆଯାଇ ଇଂଲାଣ୍ଡ ଓ ଫ୍ରାନ୍ସ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ରଖାଗଲା ?

(ଜ) ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧରେ ଜର୍ମାନୀର ପରାଜୟ ପରେ ପଶ୍ଚିମ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଥିବା ଏହାର ଉପନିବେଶଗୁଡ଼ିକ କିପରି ବିଜେତା ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କୁ ବାଣ୍ଟି ଦିଆଗଲା ?

(ଝ) କେଉଁ ଦୁଇ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଟାଙ୍ଗାନାଇକା ଓ କେନିଆ ନାମରେ ନାମିତ କରାଯାଇଥିଲା ?

(ଞ) ଆଫ୍ରିକାର ଉତ୍ତର ଉପକୂଳର କେଉଁ ଅଞ୍ଚଳ ଏବଂ କାହିଁକି ଫ୍ରାନ୍ସର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଲାଭଜନକ ଉପନିବେଶ ଥିଲା ?

୩. **ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଗୋଟିଏ ବାକ୍ୟରେ ଲେଖ ।**

(କ) ଇଉରୋପୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ ମୁଖ୍ୟତଃ କେଉଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏସିଆ ଓ ଆଫ୍ରିକାକୁ ଆସିଥିଲେ ?

(ଖ) ଇଉରୋପୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ କାହିଁକି ଏସିଆ ଓ ଆଫ୍ରିକାର ଦେଶଗୁଡିକୁ ସହଜରେ ଯୁଦ୍ଧରେ ପରାସ୍ତ କରିପାରୁଥିଲେ ?

(ଗ) କେବେଠାରୁ ଭାରତ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଶାସନର ଅଧୀନରେ ରହିଲା ?

(ଘ) ୧୮୭୫ ମସିହା ପରେ ହଲାଣ୍ଡ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ନିକଟସ୍ଥ କେଉଁ ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜ ଉପରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବିସ୍ତାର କଲା ?

(ଙ) କେବେ ଚୀନ୍‌ରେ ରାଜତନ୍ତ୍ରର ଉଚ୍ଛେଦ ହେଲା ?

(ଚ) କାହା ଆର୍ଥିକ ସହାୟତାରେ ୧୮୭୮ ମସିହାରେ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ କଙ୍ଗୋ ସଂଘ ଗଠନ କରାଯାଇଥିଲା ?

(ଛ) କେପ୍ କଲୋନୀର ପ୍ରବାସୀ ଡଚ୍ ଅଧିବାସୀମାନେ କେଉଁ ନାମରେ ପରିଚିତ ଥିଲେ ?

(ଜ) କେବେ ଆବିସିନିଆ ଇଟାଲୀୟ ସୈନ୍ୟବାହିନୀକୁ ପରାସ୍ତ କରି ଇଟାଲୀକୁ ଆବିସିନିଆ ଉପରେ ତା'ର ଦାବି ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରିଥିଲା ?

(ଝ) ଫରାସୀମାନେ କେଉଁ ମସିହାରେ ମରକ୍କୋ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ ?

(ଞ) ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷ ଭାଗରେ ଜଣେ ସୁଦାନୀୟ ନେତା ନିଜକୁ କ'ଣ ଭାବେ ଘୋଷଣା କରି ସୁଦାନ ଉପରେ ଇଜିପ୍ଟ ଓ ଇଂଲାଣ୍ଡର ନିୟନ୍ତ୍ରଣକୁ ଉଚ୍ଛେଦ କରିଥିଲେ ?

୪. **ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଚାରିଗୋଟି ବିକଳ୍ପ ମଧ୍ୟରୁ ଠିକ୍ ଉତ୍ତରଟି ସଙ୍ଗେ ତା'ର କ୍ରମିକ ନମ୍ବର ବାଛି ଲେଖ ।**

(କ) କେଉଁ ବ୍ୟବସାୟ ଆଫ୍ରିକାରେ ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ଲାଭଦାୟକ ଥିଲା ?

(i) ହୀରା ବ୍ୟବସାୟ (ii) ୟୁରାନିୟମ୍ ବ୍ୟବସାୟ (iii) ଦାସ ବ୍ୟବସାୟ (iv) ହାତୀଦାନ୍ତ ବ୍ୟବସାୟ

(ଖ) କେଉଁ ମସିହାରେ ଭାସ୍କୋଡ଼ାଗାମା ଭାରତକୁ ଜଳପଥ ଆବିଷ୍କାର କରିଥିଲେ ?

(i) ୧୪୯୨ (ii) ୧୪୯୭ (iii) ୧୪୯୮ (iv) ୧୫୯୭

(ଗ) କେବେ ଇଂଲାଣ୍ଡ ଓ ଚୀନ୍ ମଧ୍ୟରେ ଅଫିମ ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲା ?

(i) ୧୭୬୯ (ii) ୧୮୩୯ (iii) ୧୮୭୯ (iv) ୧୮୭୫

(ଘ) କେଉଁ ମସିହାରେ ବର୍ମା ଭାରତର ଇଂରେଜ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେଲା ।

(i) ୧୮୮୦ (ii) ୧୮୮୬ (iii) ୧୯୦୭ (iv) ୧୯୧୧

(ଙ) କୋରିଆ କେବେ ଜାପାନ୍‌ର ଏକ ଉପନିବେଶ ହେଲା ?

(i) ୧୮୯୪ (ii) ୧୯୦୨ (iii) ୧୯୧୦ (iv) ୧୯୧୭

(ଚ) କେଉଁ ଅଞ୍ଚଳ ଫରାସୀ କଙ୍ଗୋ ଭାବରେ ପରିଚିତ ହେଲା ?

(i) କଙ୍ଗୋ ସ୍ୱାଧୀନ ରାଷ୍ଟ୍ର (ii) ନାଇଜର ନଦୀର ଉତ୍ତର ଅଞ୍ଚଳ

(iii) ଆଫ୍ରିକାର ପଶ୍ଚିମ ଉପକୂଳ ଅଞ୍ଚଳ (iv) କଙ୍ଗୋ ନଦୀର ଉତ୍ତର ଅଞ୍ଚଳ

(ଛ) କିଏ ଏକ ଆଫ୍ରିକୀୟ ଉପନିବେଶକୁ ରୋଡ଼େସିଆ ନାମ ଦେଇଥିଲେ ?

(i) ଲିଓପୋଲ୍ଡ (ii) ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକୀୟ ଅଧିବାସୀ

(iii) ସେସିଲ ରୋଡ୍‌ସ (iv) କାର୍ଲିପିଟରସ୍

(ଜ) ଟ୍ୟୁନିସିଆ କେଉଁ ଦେଶର ଦଖଲଭୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲା ?

(i) ଫ୍ରାନ୍ସ (ii) ଇଂଲାଣ୍ଡ (iii) ଇଟାଲୀ (iv) ଜର୍ମାନୀ

(ଝ) କିଏ ସୁଏଜ କେନାଲର ଖନନ ପାଇଁ ଫ୍ରାନ୍ସର ଏକ କମ୍ପାନୀକୁ ଦାୟିତ୍ୱ ଦେଇଥିଲେ ?

(i) ତୁର୍କୀ ସୁଲତାନ୍ (ii) ଇଜିପ୍ଟ ଗଭର୍ଣ୍ଣର

(iii) ଇଂଲାଣ୍ଡ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ (iv) ଫ୍ରାନ୍ସ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ

(ଞ) କେଉଁଠାରେ ବର୍ଣ୍ଣ ବୈଷମ୍ୟ ନୀତି ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଘୃଣ୍ୟ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିଲା ।

(i) ପୂର୍ବ ଆଫ୍ରିକା (ii) ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା (iii) ଭାରତ (iv) ତୁର୍କୀ

୫. ପାଠରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ତୁମ ପାଇଁ କାମଗୁଡ଼ିକ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା ଓ ସହାୟତାରେ ସମ୍ପାଦନ କର ।

●●